6.2.2025

Maa- ja metsätalousvaliokunta

VNS 7/2024 vp Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta

Maitoyrittäjät ry:n lausunto Agenda2030 toimeenpanosta

Suomalainen ruokaketju on mukana maailman ruokamurroksessa. Voimakas väestönkasvu haastaa maailman elintarvikehuoltoa. Samanaikaisesti ilmaston lämpeneminen uhkaa rajoittaa ruoan tuotantoa juuri edullisimmilla alueilla ja joilla väkiluku kasvaa jo eniten. Lisäksi kiristynyt geopoliittinen asetelma luo markkinoille vaikeasti ennakoitavaa epävarmuutta. Kansallisen ruokaturvan merkitys korostuu tässä maailmantilanteessa ja ennakoitujen uhkakuvien mahdollisesti toteutuessa maamme rooli ruoantuottajana saattaa jopa kasvaa äkillisesti. Samasta syystä koko maan asuttuna pitämien on entisestään korostunut, mikä osaltaan myös kasvattaa maatalouden merkitystä maaseudun toimijana. Nämä lähtökohdat on hyvä pitää mielessä Agenda 2030- suunnitelmaa tarkasteltaessa.

Maitoyrittäjät ry on hyvillä mielin pannut merkille MMM:n käynnistämän työn kansallisen ruokastrategian rakentamiseksi ja elintarvikeviennin kasvattamiseksi sekä esitetyt ajatukset tulevan ohjelmakauden tukien kohdentamisesta varsinaiseen ruuantuotantoon. Nämä toimet edesauttavat erinomaisesti Agenda 2030 tavoitteiden saavuttamista. Viljelijät tarvitsevat yritystensä kehittämisen ja jatkuvuuden varmistamiseksi näkymän tulevaisuudesta. Millaista kotieläintuotannon volyymia jatkossa tavoitellaan ja kuinka yhteiskunnan taloudelliset resurssit optimoidaan asetettuihin tavoitteisiin pääsemiseksi? Ruokaturvan toteutuminen edellyttää ketjun kaikkien osien toiminnan taloudellista kannattavuutta ja erityisesti alkutuotannon toimintaedellytysten turvaamista.

Kasvi- ja kotieläinpohjaisen tuotannon välinen tasapaino on herättänyt viime aikoina laajaa julkista keskustelua. Niiden välistä kohtalonyhteyttä ei kuitenkaan pidä unohtaa. Luonnonolosuhteiden, resurssitehokkuuden ja kiertotalouden näkökulmasta kasvipohjainen ruoantuotanto tarvitsee aina rinnalleen elinvoimaisen kotieläintalouden. Nautakarjatalous ja nurmi ovat aina olleet Suomen ruokahuollon ja turvallisuuden kulmakiviä, nurmi kasvaa karuista oloistamme huolimatta säävarmasti koko maassa ja kasvituotannon sivuvirrat pitää voida hyödyntää järkevästi. Se on todellista resurssitehokkuutta ja kiertotaloutta, ruokaketjun todellista kestävyyttä.

Alkutuotannon taloudellinen kannattavuus on merkittävä kestävyystekijä, joka varmistaa toimialan jatkuvuuden ja uudistumisen motivoimalla sukupolvenvaihdosten kautta uusia yrittäjiä toimialalle. Heidän riittävistä kouluttautumismahdollisuuksistaan on huolehdittava, sillä yrittäjän ammattitaito ja sen pohjalta tekemät päätökset ratkaisevat jatkossakin maatilayrityksen menestymisen. Markkinaosaaminen korostuu tulevaisuudessa.

Toimialan kannattavuutta voidaan edistää monin tavoin. Pääosa sen tulovirrasta tulee tälläkin hetkellä markkinoilta altavastaajan asemasta huolimatta. Kauppa ei rakentamastaan vahvasta neuvotteluvoimasta tule vapaaehtoisesti luopumaan. Siksi näemme yhdeksi varteenotettavaksi keinoksi vaikuttaa tilanteeseen elintarviketeollisuuden yhteistyön kasvattamisen.

Yhteistyötä tulisi edistää sekä koti- että vientimarkkinoilla. Tämän esteeksi on kuitenkin muodostunut nykyinen kilpailulainsäädäntö ja sen tiukka tulkinta. Suomalaiset elintarvikeyritykset ovat kansainvälisesti katsoen varsin pieniä toimijoita vientimarkkinoilla. Voimia yhdistämällä voitaisiin kasvattaa niin uskottavuutta kuin myös karsia päällekkäisiä toimintoja ja kustannuksia. Samalla vienti toimisi paremmin vaihtoehtona vahvistaen näin teollisuuden neuvotteluvoimaa myös kotimarkkinoilla.

Maataloustuet ovat Suomessa merkittävä osa ruuantuotannon taloudellista kannattavuutta. Viimeaikaiset linjaukset niiden suuntaamisesta varsinaiseen ruoantuotantoon ovat tervetulleita. Samalla tulee huolehtia, etteivät ne jarruta maatalousyritysten tervettä rakennekehitystä. Suomalaiset maatilat ovat eurooppalaisesta näkökulmasta edelleen varsin pieniä, mikä osaltaan heikentää niiden neuvotteluvoimaa tuotteita ostavaan teollisuuteen nähden. Kehitystä jarruttavista tuista voidaan mainita maidon pohjoisen tuen enimmäismäärärajoite sekä erilaiset suunnitelmat tuille asetettavista enimmäisrajoitteista. Siksi niistä tulisikin mielestämme luopua.

Kuten Agenda 2030 suunnitelmassa on mainittu erilaiset toimet peltoresurssin joustavan siirtymisen edistämiseksi jatkaville tiloille ovat erinomaisen tärkeitä. Nykyistä suurempi tilakoko on edelleen suomalaisen maatalouden riittävän kilpailukyvyn ehdoton edellytys ja peltomaa on ruoantuottamisen perusresurssi. Nyt sen saatavuus rajoittaa monilla alueilla maatilayritysten toimintaa. Se samalla hidastaa myös kestävyyden etenemistä, kun tilusrakenne ei salli kuljetusten optimoimista tilan sisällä.

Kehittyvillä tiloilla kiinteeseen omaisuuteen liittyvissä investoinneissa on tällä hetkellä rahoitusongelma. Nykyiset investointituet ovat erinomainen apu rakennusinvestoinneissa. Mutta kiinteään maaomaisuuden hankintaan tai suurempien rakennusprojektien toteuttamiseen ei tällä hetkellä ole kestäviä rahoitusratkaisuja saatavilla johtuen pankkisäätelyn tiukentuneista käytännöistä. Viidentoista vuoden pankkilaina ajaa maata ostaneen tilan nopeasti kassakriisiin. Siksi tulisikin aloittaa uudenlaisten rahoitusinstrumenttien suunnittelu ja hakeminen tähän tarkoitukseen. Läheisistä kilpailijamaista on kopiotavissa hyviä malleja erilaisista ratkaisuista.

Tuotannon kestävyys ja eettisyys ovat osa kilpailukykyä. Viime aikoina eläinlääkäripalveluiden saatavuus on vakavasti haastanut maitotiloja osassa maata. Niiden turvaaminen on merkittävä osa tuotantoeläinten hyvinvointia. Tuotantoeläinlääkäreiden koulutuksen lisääminen olisi tässä tilanteessa tärkeää.

Kestävyyden kannalta olisi myös erinomaisen tärkeää ruokastrategian laatimisen yhteydessä myös miettiä maatalouden tutkimuksen painopistealueita ja resurssien kohdentamista niille. Ilmastomallinnusten edelleen kehittäminen päätöksenteon pohjaksi olisi tulevaisuuden kannalta olennaista. Niihin sisältyy edelleen varsin paljon erilaisia epävarmuuksia, jotka pahimmillaan ohjaavat päätöksentekoa väärään suuntaan. Virheet ruokaketjussa voivat olla jopa kohtalokkaita ja joka tapauksessa kalliita korjattavia.

Uudet ravitsemussuositukset ovat hyvä esimerkki kokonaisuuden sivuuttamisesta. Terveys- ja ympäristönäkökulmat ovat huomioitu hyvin, mutta kotimaisen ruuantuotannon vahvuudet ja erityispiirteet, ruokaturvasta puhumattakaan, sen sijaan unohtuivat. Näitä ei voida jättää huomiotta kestävyyden kärsimättä ja ne pitää voida varmistaa ravitsemissuosituksista huolimatta.

Kilpailukyvyn kehittämiseen tähtäävää tutkimusta ei myöskään tulisi unohtaa. Paikoilleen polkemaan jäänyt toimiala näivettyy nopeasti. Maitotiloilla kerätään esimerkiksi valtavasti dataa ja sen tehokas hyödyntäminen koko ketjussa olisi järkevää. Datan käytön pelisäännöt ja omistajuudet sekä liiketoimintamallit olisi selkiytettävä ja ymmärrettävä yrittäjien merkitys datan tuottajana koko ketjun kannalta.

Ilmasto- ja ympäristötoimet ovat olleet jo pitkään kestävyyden ydintä. Tanskalaisten kotieläintilojen lannasta 75 % menee biokaasulaitoksiin, mitä voitaisiin pitää meilläkin tavoitteena. He pystyvät näin alentamaan hiilijalanjälkeään ja hyödyntämään lannan monipuolisesti sekä ravinteiksi että energiaksi. Siksi toimenpiteitä biokaasun tuotannon edistämiseksi ja ennen kaikkea säädösviidakon yksinkertaistamiseksi meillä edelleen tarvitaan. Samalla se myös parantaisi tilojen taloudellisia toimintaedellytyksiä

Suomalainen ruokajärjestelmä on maailman kestävimpiä. Kasvisteollisuus, nurmi ja kotieläintalous yhdessä ovat suomalaisen maaseudun ja ruokahuollon kulmakiviä, jolle suomalaisten on turvallista rakentaa tulevaisuutensa.

Maitoyrittäjät ry

Puheenjohtaja Juha Kantoniemi juha.kantoniemi@gmail.com p. 040 0266933

Toiminnanjohtaja Henna Mero henna.mero@maitoyrittajat.fi p. 040 5896202